

Fra gamle Dage.

Ved Fru Marie Jensen, Roskilde.

Gaardejer Thomas Christensens Enke, Truelstrup, har i 1904 til ovennævnte fortalt følgende, som jeg har søgt at gengive saa korrekt, som Konen fortalte det, og saa vidt muligt overensstemmende med hendes Maade at fortælle paa.

Da min Moster blev Dannebrogskone.

Jeg havde en Moster, som blev „Dannebrogskone“ under Frederik den 6te; men lad mig begynde med Begyndelsen og fortælle det hele i Sammenhæng, hvordan det gik til.

Da vi skrev 1807, boede min Moders Forældre, Gaardejer Anders Petersen og Hustru, i Benløse ved Ringsted. Min Moder var endnu ikke født, men hendes Fødsel var i Vente.

Det var ellers et forfærdeligt Aar og forfærdelige Tider for Bønderne i de Dage. Engelskmanden laa herinde og havde slaaet Lejr nede ved Ringsted, ja, efter Sigende ogsaa ved Ousted Kro, og de stjal og ranede ved Dag og Nat fra Bønderne og gjorde ved dem, lige hvad de vilde. De tog baade Bøndernes Lam, Gæs og andet Fjerkræ, deres Fugle, ja, om det saa var Sæden paa Marken, saa tog de den, naar de kunde komme afsted med det.

Saa er det en Dag i September Maaned, at Morfaders ældste Søn, Jørgen Andersen hed han — han var den Gang en 23 Aar og havde lige været i Tjenesten — og hans Søster Else Margrethe — hun var den Gang ved Lag en Snes Aar — sammen med deres to Brødre paa 10 og 12 Aar er i Marken for at køre Ærter hjem.

Som de er i Færd med at læsse Ærterne, kommer der en Trup Engelskmænd ridende og begynder at slide Ær-

terne fra dem. Det faar de nu alligevel ikke Held til — Havren havde de forresten stjaalet, men da de ikke kan faa Ærterne, omringer de lige pludselig min Morbroder Jørgen, og trods alt, hvad han slaar fra sig, og al den Modstand, han gør, tager de ham med, som han er, i Skjorteærmer og uden Hovedtøj — Hatten havde han tabt, medens han brødes med dem.

Det er lettere at tænke end sige, hvor bestyrtet Moster og hendes Brødre blev over alt dette. De holdt i ham, græd, raabte og bad for ham, men der var ingen Pardon. Da Engelskmanden havde slæbt ham bort, var der ikke andet for min Moster Else at gøre end at køre Vognen hjem og fortælle sine Forældre, hvor forfærdeligt det var gaaet til. At der blev Rædsel, Sorg og Jammer hjemme, da Moster kom hjem med den Besked, siger sig selv. Mine Morforældres eneste Haab stod nu til, at Jørgen kunde slippe fra Engelskmanden og flygte.

Ulykken var sket om Eftermiddagen, og lige efter Middagen kørte Morfader til Ringsted for at melde det paa Herredskontoret.

Herredsfogden kunde ingen anden Trøst give ham, end at der var rekvireret Krigsfolk ud mod Engelskmændene, som nok vilde blive drevet paa Flugt, men at det vilde tage Tid. Der var derfor ikke andet for end have Taalmodighed, maaskc Jørgen kunde se sit Snit til at løbe fra dem.

Men det var kun en fattig Trøst for Morfader at komme hjem med.

Fra Herredskontoret tog Morfader til Kaptajnen paa Ringsted Kloster, som var Morfaders Godsherre, og meldte ham om Jørgens sørgelige Skæbne.

Dagen efter at Ulykken er passeret, kommer Herredsfogden, Godsejeren og flere højtstaaende Herrer ud til Morfaders for at tale med dem og trøste dem. De kom den Dag og mange andre Gange. Der var i det hele saa mange fine og højtstaaende Folk, der kom i den Tid for at se til de gamle, et Bevis paa, at Jørgens Forsvinden havde vakt Opsigt og Deltagelse langt omkring.

Imidlertid blev Engelskmændene dreven paa Flugt — paa hvad Maade kender jeg ikke, men de maatte da forlade Landet; men Jørgen saa vi ikke noget til, han kom ikke igen.

Derimod var en Karl fra Sigerslev, som de ogsaa havde taget, saa heldig at flygte fra dem og kom til sit Hjem kort efter. Men han vidste ikke noget om Jørgen.

Saa hænder det en Dag, da Herredsfogden og flere andre Herrer igen er i Benløse, at de kommer ud og ser

min Moster staa ved Hakkelsekisten og skære Hakkelse. Nogle Dage efter kommer de igen og træffer Else i Færd med at pløje, medens hendes Fader og Husmanden er i Færd med at tærsk Rug.

Herredsfogden og de andre staar og ser paa, hvad Else har pløjet, og de roser hende for hendes Arbejde. Om de saa har tænkt, at den flinke Pige burde skænkes lidt Opmuntring, ved jeg ikke, men kort efter sker det, at Moster faar Bud, at hun skal møde oppe paa Herredskontoret den og den Dag.

Naa, hun møder jo, og da hun har ventet lidt, kommer der en meget fin Herre ind og tager Maal af hende. Men han siger ingenting, og hun ved ikke, hvorfor han gør det. Hun faar blot den Besked, at nu kan hun gaa hjem igen, til hun faar nærmere Bud.

Saa gaar der igen en Tid, saa faar Else atter Tilsigelse til at indfinde sig paa Herredskontoret. Men denne Gang ligger der en hel ny, fin Klædning til hende og en stor, bred Sølvplade med Inskription og saa meget Stads paa, som hun skal bære paa Brystet. I Sølvpladen er der en to Alen lang Sølvkæde til at gøre den fast med paa hendes Kjole.

Sølvpladen var firkantet og da nok mestendels $1\frac{1}{2}$ Kvarter paa hver Led. Under en Krone stod Kong Frederik den 6tes Navnetræk, og at Pladen var skænket hende, Else Margrethe Andersdatter, af Kongen. Paa Sølvpladen var afbildet Plov, Harve, Hakkelsekiste og saa meget andet af Redskaber, som vi bruger paa Landet.

Men det blev udtrykkelig sagt til min Moster, at hun kun maatte bære Dragten en Gang hvert Aar, naar hun skulde ind og præsentere sig for Kong Frederik den 6te paa hans Fødselsdag. Uden for det maatte hun kun bære den en Gang — ved sin Mands Død (!).

Else Margrethe var, saa vidt jeg ved, ikke engang forlovet, da hun fik Hædersgaven, saa det var jo en aparte Bestemmelse.

Og samtidig fik hun at vide, at hvert Aar, saa længe hun levede, vilde hun kunne hæve 60 Rdlr., og giftede hun sig og fik Sønner, kunde hver af hendes Sønner faa 30 Rdlr. til at lære et Haandværk for.

Men selv skulde hun hente Pengene i København paa Kongens Fødselsdag, og den Dag skulde hun møde i sin Stads.

Men De husker jo nok, at Frederik den 6tes Fødselsdag falder om Vinteren, og det var den Gang en hel Farlighed at skulle rejse til København; derfor, da hun en

Tid havde vræet inde hvert Aar paa Kongens Fødselsdag, blev det gjort om, og Moster fik Lov til at rejse ind om Sommeren i Stedet. Da var det en af Prinsessernes Fødselsdag, og saa fik hun Lov at præsentere sig den Dag i Stedet for paa Kongens Fødselsdag.

Og De kan aldrig tro, saa meget hun blev foræret, naar hun kom derind, og saa gode, de dog var imod hende. Prinsesserne snakkede saamænd med hende, som hun var deres Ligemand. Især var den senere Enkedronning Caroline Amalie og Arveprinsesse Caroline da saa meget flinke og ligefremme mod hende. Men Moster sagde alligevel altid, at hun var færdig at gaa til, naar hun skulde derind; især var det galt de første Gange.

Kaptajnen paa Ringsted Kloster var nu saa meget god og flink en Godsejer, og han var især god mod mine Morforældre. Han var kommen til at gøre saa meget af Else, da han saa, hvor flink hun var til at hjælpe sine Forældre, da Jørgen var kommen væk. Og da han var meget rig, tilbød han hende, at hvis hun vilde gifte sig med hans Avlskarl, vilde han give dem en Gaard kvit og frit.

Men det vilde Moster ikke. Hun havde faaet Godhed for en fattig Karl, som hed Mads Nielsen, og ham vilde hun have. Hun blev da ogsaa gift med ham, og de fik et Hus i Ørslevvester og kom til at bo der. Min Moster var kun godt en Snes Aar, da hun blev „Dannebrogskone“, og hun var 29 Aar, da hun blev gift med Mads Nielsen. Han døde af Brystsyge, og alle deres Børn paa den ældste Datter og de to yngste Sønner nær døde ogsaa af Brystsyge i en forholdsvis ung Alder allesammen.

I sit Ægteskab havde Moster 5 Sønner, der alle lærte et Haandværk og fik de 30 Rdlr. hver til at lære for, som Kongen havde lovet hende. En af Sønnerne blev Skræder, en Smed, en Træskomand og den ældste og yngste Vævere.

Den yngste Søn, som blev Væver, kom i Lære hos Bomuldsvæver Müller i Roskilde, Fader til Manufakturhandler Cari Müller i Skomagergade, og det gik saadan til:

Moster var som sædvanlig paa sin Rejse i København, og den tog gerne mange Dage, for det var ikke saadan at rejse til København i de Dage som nu. Den Gang var der ingen anden Befordring, end at hun maatte age derind med Fragtmændene, og det tog Tid. Det var ikke det allerbedste eller allerletteste at age den lange Vej oven paa et højt Fragtlæs. Mine Forældre havde for at lette hende kørt hende her til Roskilde, saa behøvede hun da ikke at køre mere end de fire Mil med Fragtmanden, og de havde ogsaa lovet at hente hende her igen. Hun blev altid nogle Dage

derinde, og det var som sagt en god Rejse for hende, da hun fik saa meget med sig hjem.

Naa, saa er min Moder nede hos Bomuldsvæver Müller for at handle, og der kommer Moder i Snak med Madam Müller — ja, den Gang var det kun Madam, da sagde vi ikke Frue saadan som nu —, og Moder faar da sagt, at Moster saa gerne vilde have sin Søn i Væverlære. Det passer jo udmærket, sagde Madam Müller, for vi har rigtig god Brug for ham.

Og da Moster Else kom, blev Sagen afgjort, at han skulde til Müllers, og Jens Peter Madsen, saadan hed han, blev hos Bomuldsvæver Müllers, til han fik udlært.

En Søn af ham — Axel Madsen —, altsaa et Barnebarn af Moster Else, har saamænd endnu den Sølvkæde, som hørte til hans Bedstemoders Hæderssmykke — den bærer han endnu hver Dag, saa vidt jeg ved. Selve Sølvpladen, hun fik, er desværre forlængst borte. Den blev nok solgt til en Guldsmed i Næstved eller maaske Sorø, jeg ved ikke hvor, og den er vel forlængst gaaet i Løbet; de fik nok kun en halv Snes Rigsdaler for den, da de solgte den.

Men min Morbroder Jørgen, som Engelskmanden tog med sig, ham hørte vi ikke til i 8 lange Aar. Saa en Aften en 8 Aar efter — da var Else 29 Aar, der var lyst for hende, og det var næved, at hun skulde have Bryllup —, da hændte det, at hun og min Moder, der den Gang kun var en 7—8 Aar, var ude i Marken og skulde trække Lærred sammen, der laa paa Bleg.

Ligesom de er herude — mine Forældres Gaard var en Udflyttergaard —, saa kommer der henne paa Markvejen en Mand med en lang, grøn Frakke paa og en stor Hat paa Hovedet. Min Moder begyndte at blive bange for den fremmede Mand, der saa saa sært ud i Klæderne. Men værre blev det, da han kommer hen ud for Else og tager hende i Favn og kysser hende. Saa spørger han, om det er deres Søster, og da Else svarer ja, og han vil til at kysse min Moder, saa bliver det først rigtig galt.

Hun løber, det bedste hun har lært, hjem til sine Forældre og kommer farende ind i Stuen. Hendes Fa'er og Mo'er er gaaet i Seng, men hun kommer raabende, at hun blev saa bange, saa bange, for ude i Marken var der kommen en fremmed Mand i en lang, grøn Frakke og med en stor Hat paa, og han var gaaet lige hen til Else og havde kysset hende. „Og saa vilde han ogsaa kysse mig, men saa blev jeg bange og løb.“

„Aa, sikket noget Vrøvl, Du kommer med“, siger Bed-

stemoder. „Det har jo været Elses Kæreste, som har været klædt ud, og som har kyst Dig, dit lille Tossehoved.“

Et Øjeblik efter kom Else og en fremmed Karl med hende. Else siger ikke noget, men den fremmede sætter sig lige inden for Døren og siger: „God Aften!“ og da han har siddet et Øjeblik: „Kan jeg ikke faa Lov til at blive her i Nat?“ — „Nej, Du kan ej“, siger Bedstefader, „vi har ikke Plads til Dig. Hvor kommer Du ellers fra?“ — „Fra Ringsted.“ — „Ja, saa kunde Du blevet der, her har vi ikke Sengelejlighed til Dig.“ — „Jo, om han blot maatte faa Lov at sidde paa Bænken her i Nat.“

„Nej, vist maa Du ej“, siger Morfader, „vi kan da ikke ha'e Dig siddende der hele Natten.“

Saa rejser Karlen sig, gaar hen foran Sengen, hvor de ligger, og siger: „Godaften, Fa'er! Godaften, Moer! Saa I har ikke Plads for Eders Jørgen nu; da ved jeg dog vist, at I før har haft Rum for ham i Eders Hjerter. Men saa er det vel bedst, at jeg gaar igen!“

„Men er det Jørgen! Er det virkelig Jørgen! Hvor kommer Du dog fra?“ raaber mine Morforældre i Munden paa hverandre; og nu blev der en Anstalt og en Glæde.

Der skulde tændes Lys — men den Gang var det ikke endt med at stryge en Tændstik, nej, der skulde slaas Ild først. Det tog Tid, og mere fordi de alle var optaget af at høre Jørgen fortælle.

Min Moster Else havde kendt Jørgen straks, da han kom til hende i Marken. Men hun vilde ikke sige noget til sin Søster, der blev bange og løb hjem. Den glædelige Tidende skulde være en Overraskelse for Forældrene.

Jørgen maatte nu til at fortælle, og han fortalte: „Jeg slap ikke fra Engelskmændene, før vi naaede København; der saa jeg en Dag Lejlighed til at undløbe; men hjemad turde jeg ikke løbe. Jeg var saa lykkelig at komme ned til Havnen og i en Baad, som havde været med Kreaturer fra Greven paa Langeland. Jeg fik Lov at komme med i den og gik i den, ligesom jeg var, uden Hat og Trøje. Da vi kom til Langeland, gik jeg op til Greven og fortalte alt, ligesom det var gaaet mig. Og Greven var mig god. Han sørgede for, at jeg fik Klæder, og saa fik jeg til at begynde med Lov til at hjælpe Gartneren i Haverne. Senere hjalp jeg Skytten, og da Greven mærkede, at jeg var ærlig og tro, forfremmede han mig fra den ene Post til den anden. Jeg er nu bleven Skovfoged og er ved at skulle gifte mig, men saa længtes jeg saadan efter at se Eder og se, om I var i Live, og vide, hvordan I havde det, at jeg maatte hjem.“

Else fortæller, at hun skal have Bryllup; nu vil jeg da blive herhjemme saa længe. Men saa rejser jeg tilbage igen, hjemme vil jeg ikke blive.“

„Men hvorfor havde Jørgen ikke ladet høre fra sig i de mange Aar, hvorfor havde han ikke skrevet?“

„Aa, det var ikke saadan den Gang som nu; der var ingen Postforbindelse. De kunde jo nok skrive, men de vidste jo aldrig, om Brevet kom til Bestemmelsesstedet eller ikke.

Jørgen havde saamænd gaaet paa sin Fod lige fra Kallehave til Benløse, den Gang han kom hjem første Gang.

Men saa gik der 8 Aar igen, og ingen hørte noget til Jørgen i alle de Aar; saa en skøn Dag kommer han kørende. Han var nu gift og havde 2 Børn. Han havde 2 Heste og 6 gode Køer og havde det i det hele svært godt.

Men efter det Besøg var der ingen af os, der saa mere til Jørgen. Men vi hørte dog fra ham en Gang senere. En Hjulmand, som var derfra, hvor Jørgen boede, han kom en Tid til at bo i Lammestrup, og han fortalte lidt om Jørgen, og vi fik da at vide, at han fremdeles havde det rigtig godt.

Min Morfader, Anders Pedersen, døde, da han var 85, hans Kone, da hun var 75 Aar gammel. De havde haft 11 Børn. Deres yngste Søn, Peter Andersen, fik Gaarden i Benløse efter dem, men han er nu ogsaa død.

Min Moster Else — Dannebrogskonen — døde af Blodforgiftning, da hun var 63 Aar gammel.“
